

Toponymica uit de kuststreek (vervolg van 1957, blz. 244)

ZWANKENDAMME. Wijk te Lissewege, vroeger achterleenhof van de Burg van Brugge, verdwenen rond 1450. Wij hebben hier reeds betoogd (Biek. 1954, 159) dat deze plaatsnaam niet betekent ‘digue oscillante’ (Carnoy), maar ‘sterke dijk’. Het Mnl. *swanck* betekent oorspronkelijk buigzaam, lenig (verg. ww. zwenken); in afgeleide betekenis sterk, stevig. Er doen zich dus twee mogelijkheden ter verklaring van Zwankendamme voor: ofwel zwenkende, buigende, krinkelende dijk, ofwel sterke dijk.

Waar lag precies de plaats genaamd ‘Zwanke Dam’, vanwaar ‘Hof ten Zwanken Damme’. In onze streek is een *dam* meestal niet een polderdijk maar de dijk van een waterloop: Damme op de Reie, Pylsersdam op het Oude Zwin, Zwankendamme op de Lissewegse Watergank. Anderhalve kilometer beneden Lissewege loopt de *Zandscheereweg* (Biek. 1954, 101) over de Lissewegse Watergang. Daar bestond van oudsher een brug en een sas of sluis: ‘Den Lisseweegschen watergang ook onder benaming van Noord-Yaert... met het sas te Zwankendamme en de houtten draeybrug aldaer...’⁽¹⁾. Waarom juist een sluis op deze plaats? Verder was er nog een rabot onder de Evendijk, ter plaatse waar de jongere Isabellavaart in de Lissewegse Watergang liep. Wij vermoeden dat de Evendijk niet de oudste dijk van deze streek is.

Verscheidene feiten wijzen erop dat de inpoldering van de *Hevene* (het moerassig gebied ten Z. van de Hevenedijk = Evendijk) stapsgewijze geschied is. Jammer genoeg is de historische topografie van deze streek nog heel slecht gekend. Het materiaal wacht nog steeds op bewerking. Wij vermoeden dat er een oudere, landwaarts buigende dijk liep van de *Dulle Weg* (ook een voormalige dijk!) te Uitkerke naar Heist. De *Zandscheereweg* zou dan een overblijfsel van deze dijk zijn. Het is dan ook klaar dat er een sluis lag ter plaatse waar de Lissewegse Watergang door deze dijk liep. Deze plaats was *Zwankendamme*. De dam is hier waarschijnlijk de dijk van de Lissewegse Watergang. Moeten we begrijpen ‘buigende, afbuigende dijk’? Op deze plaats immers buigt de Watergang lichtjes naar rechts af. Wat er ook van zijn moge, we kunnen kiezen tussen de twee bovenvermelde mogelijkheden. De studie van de voormalige plaatselijke toestanden is niet

(1) J. Drubbele. Beschryving der Vereenigde Wateringen van Eyensluis en Groot-Reygarsvliet. Brugge, 1839.

ver genoeg gevorderd om met zekerheid tussen beide mogelijkheden te kiezen.

Merken wij op dat de oudste hoeven van de streek achter deze hypothetische dijk liggen: de Zandscheere, Beukemare, Zwankendamme, Wulfsberge, Schoonhove, Gaarlem.

OLIEVLIET. Dit is naam van de benedenloop van de Lisseweegse Watergang beneden Zwankendamme: Noordvaart of Olievliet. - *Olivliet* (1555, Kerklijger Lissewege, Kerkarchief), *Olievliet* (1839, Beschrijving... Drubbele) e.a. Oudere vormen: *Olievliet*, *Nolievliet* (zie De Flou). We schreven hier reeds (Biek. 1954, 49) dat dit *olievliet* een volksetymologische vervorming is van *holevliet* of *hollevliet*.

Ook in Noord-Nederland ontmoet men *hole-*, *holle-* en *holie-*namen⁽²⁾. *Hol* betekent 'laagliggend, moerassig'.

Men weet dat de Lisseweegse Watergang behoort tot het grote stelsel der gegraven waterlopen die zich waaivormig ten Noorden van Brugge uitspreiden en dienden én om de grote, nieuw ingedijkte polders (Eienschluis, Groot-Reigersvliet) af te wateren én voor de scheepvaart: het *Oude Zwin*, *Rontsaartsader*, de *Heenvoorde* (*Eivoorde*), de *Lisseweegse Watergang*. Deze waterlopen waren gedeeltelijk gegraven, of beter gezegd: het zuidelijk gegraven gedeelte mondde uit in natuurlijke geulen of kreken: het Oude Zwin in de *Reigersvliet*, de Lisseweegse Watergang in de *Hole- of Hollevliet*: de Reigersvliet vanaf de Kalvekededijk-Bloedlozendijk, de Holevliet vanaf de Zandscheereweg (-dijk?).

KEMELADER. Waterloop tussen Lissewege en Heist. Deze naam heeft ons reeds heel wat hoofdbreken bezorgd (Biek. 1954, 101). 'Kemel of Moer Ader' lezen we in 1839 (kaart Drubbele). Het lijkt geen twijfel dat we hier met een volksetymologische vervorming van een oudere naam te doen hebben. Maar van welke naam? Wie ziet klaar in dit duister geval?

SCHAAPBRAKE. Dit is de naam van een oude hofstede in het 52ste begin van Eienschluis ten zuiden van de Evendijk in de voormalige *Hevene*.

Een *brake* kan zijn: een *braakliggend land* (een land dat eerst als weiland gebruikt wordt en daarna gebroken, geploegd wordt) of een moerassig gebied dat aan het inbreken van de zee (*dijkbraak*) te wijten is. In onderhavig geval geldt ongetwijfeld de laatste verklaring. Het moet niet noodzakelijk een dijkbraak geweest zijn. In 't algemeen een doorbraak of

(2) M. Schönfeld. Nederlandse Waternamen, Brussel 1955, blz. 269.

inbraak van de zee, en vandaar een door de zee overstroomd gebied, een schorre. Schaapbrake betekent hier dus ofwel lage, moerassige weilanden, waarvan het bestaan te wijten is aan een doorbraak van de zee door de Evendijk, ofwel een schorre, daterend van voor het opwerpen van deze dijk.

Er zijn nog andere *Schaapbraken* in de streek. De Flou vermeldt er een te Dudzele (de ligging ervan hebben we nog niet onderzocht). De oude ommelopers vermelden ook een *schaapbrake* of *schaapsbrake* te Westkapelle in het 18de begin van Groot-Reigersvliet, hetzelfde begin waar we ook het Hof van Kalvekete aantreffen, en een *schaapbrake* in Baespolde (27ste begin van Greveninge-Watering).

J. DE LANGHE

Zantekoorn

Halfgeleerdheid. - Zo sprak een gewezen notarisklerk (één jaar latijn een halve eeuw geleden):

‘Dat is een serieuze man. Hij is stagionair bij een advocaat in Roeselare. Zijn broer 'n is maar een wiestergaai, met een aardige mentaliteit, een sansisou, gauw.

Ze komen morgen naar mijnent voor de verkoop van eens huis om de modaliteiten vaste te leggen.’ - Kortemark.

Bedutst. - 'k Weet het wel, 'k en ben in dagen niet geschoren, maar zie 'k er waarlijk zo bedutst en zo scharminkelachtig uit? - Sint-Joris aan den Yzer.

Tekentaal. - Teken van ruzie met gebuur dat is den borstel ommegekeerd in d'hage gestamp met den dweil daar boven geleid. - Brugge St.-Pieters.

Lasterend wijf. - ‘Geheel heur leven lang hê'n we dat den bek opengehouden, maar deur heur wroede muile heeft z'elkenden in nesten g'holpen, en verscheen getrokken, moet je zeggen.’ - Werken.

Mijnheer Verbeke. - Gehoord te Aatrijke:

Mijnheer Verbeke, de zundag lijk in de weke,
en dat drinken en schinken mijn ambacht ware,
'k en werke van heel mijn leven geen steke.

Voorteken. - Als de hoogdag naast, begint 't zotte te rijzen. - Aatrijke.

G.P.B.

Brief. - Een ‘brief’ is een banknoot van 1000 frank. ‘k Wil er nog een brief bijdoen. - Dat heeft mij nen brief gekost. - Als ge daaraan meedoet zijt ge seffens aan nen brief. - Tien brieven effen (op de veemarkt)’. Brugge.

W.B.